

dažniausiai skirti valyti stipriai užterštus paviršius (pavyzdžiui, elektrinių (dujinių) viryklių paviršius, unitazus ir pan. Dėl savo rūgštinės ar šarminės prigimties jie suardo gyvų audinius, su kuriais susiliečia, t. y. sukelia cheminį nudegimą. Pavojus kyla ne tik rankų odai, bet ir akims – įtiskus keliems lašams, galima negrįžtamai pažeisti rageną. Todėl juos naudoti reikia labai atsargiai. Žinoma, saugoti reikia vaikams neprieinamose vietose, kad mažieji nesugundytų jų panaudoti ar net paragauti.

TIRPIKLIAI IR SKIEDIKLIAI

Grynus tirpiklius ir skiediklius naudojame vis rečiau, tačiau jie yra neatskiriama kitų buitinės chemijos gaminių dalis. Pavyzdžiui, automobilių stiklų valikliuose, kai kuriuose dažuose, klijuose, oro gaivikliuose šios medžiagos sudaro didžiąją produkto dalį. Labiausiai buityje paplitę yra spiritai ir aromatiniai angliavandeniliai. Pavyzdžiui, įvairiuose langų valikliuose

esantis izopropilo spiritas gali sukelti galvos svaigimą ir mieguistumą – tą derėtų atsiminti automobilių vairuotojams. Aromatiniai angliavandeniliai, ypač garuodami nuo didelių tam tikrais dažais ar gruntu padengtų paviršių, gali ne tik sukelti įvairius centrinės nervų sistemos pažeidimus (pasireiškiančius miego sutrikimais, nuotaikos kaita ir t. t.), bet ir pažeisti kepenis, inkstus.

Būtina atsiminti, kad pagyvenę, sergantys tam tikromis ligomis asmenys ir vaikai, įskaitant dar negimusius, paprastai daug jautresni žalingam chemikalų poveikiui. Vaikai dėl smalsumo ir patirties stokos gali apsinuodyti minėtais buitinės chemijos gaminiais, todėl juos, kaip ir vaistus, reikėtų saugoti vaikams neprieinamose vietose.

Lieka neaptarti chemijos gaminiai, keliantys patį didžiausią pavojų sveikatai – tie, kurie labai toksiški, galintys sukelti vėžį, paveldimus genetinius sutrikimus ar atimti galimybę susilaukti sveikų palikuonių. Tokie gaminiai negali būti tiekiami į rinką kaip buitinės chemijos gaminiai (tą draudžia Lietuvos Respublikos įstatymai). Jų saugiai naudoti buityje neįmanoma ir nepatartina.

Daugiau Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centro parengtų atmintinių rasite čia:

BUITINĖS CHEMIJOS DAROMA ĮTAKA SVEIKATAI

www.smlpc.lt

Pastaruoju metu gyvenimas neįsivaizduojamas be įvairių buityje naudojamų chemikalų, paprastai vadinamų buitinės chemijos gaminiiais. Jų yra daug, skirtų patiems įvairiausiems tikslams, ir jų nuolat daugėja. Paprastai jie skirti palengvinti mūsų buitį, bet kai kada sukelia pavojų mūsų sveikatai – arba dėl to,

kad naudojami ne pagal paskirtį, ne tuo būdu, arba kad pats vartotojas dėl individualių savybių yra jautresnis žalingam chemikalų poveikiui.

Ką reiktų žinoti norint išvengti buitinės chemijos gaminių žalingo poveikio sveikatai? Pirmiausia tai, kad paprastai tokie gaminiai yra kelių ar net keliolikos cheminių medžiagų mišiniai, o mišinio poveikis nebūtinai turi sutapti su jo sudėtinųjų dalių poveikiu, nes kai kurios cheminės medžiagos turi savybę sustiprinti viena kitos poveikį. Be to, naudojimo metu gaminio sudėtyje esančios cheminės medžiagos gali sureaguoti su aplinkos objektais ir sudaryti sveikatai pavojingus junginius.

Trumpai apžvelgsime labiausiai įprastų, „kasdienių“ buitinės chemijos gaminių pagrindinius pavojus sveikatai ir būdus, kaip jų išvengti ar bent sumažinti.

SKALBIKLIAI

Tai kelių cheminių medžiagų mišiniai. Pagrindinės medžiagos – aktyviosios paviršiaus medžiagos (APM) ir fermentai. Jų paskirtis – palengvinti ir pagerinti skalbimo procesą. Pavyzdžiui, fermentai amilazės skaido polisacharidus, proteazės skaido baltymus. Tačiau fermentai ne tik teikia naudą, bet tam tikrais atvejais gali kelti pavojų sveikatai. Minėti fermentai klasifikuojami kaip galintys sukelti alergiją per kvėpavimo takus. Kai jie dedami į skystus skalbiklius, galimybės jiems patekti į kvėpavimo takus nedidelės, tačiau kai dedami į miltelius, tos galimybės smarkiai padidėja. Minėtiems fermentams įjautrinti žmonės, įkvėpę tokių skalbimo miltelių, gali pradėti kosėti ar net dusti. Daugelis aktyviųjų paviršiaus medžiagų gali sukelti odos alergines reakcijas. Dabartiniai skalbikliai dažniausiai skirti automatinėms skalbyklėms ir naudojant pagal paskirtį odos alergijos pavojus nedidelis – su sąlyga, kad skalbiniai gerai išskalaujami.

INDŲ PLOVIKLIAI

Kaip ir skalbiklių, jų pagrindinės medžiagos yra APM, paprastai gana didelėmis koncentracijomis. Dėl ilgesnio sąlyčio gali atsirasti įvairių odos pažeidimų, pradedant odos alerginėmis reakcijomis ir baigiant giliais pažeidimais; oda gali išsausėti, sutrūkinėti ir, netekusi savo apsauginių savybių, tapti mažiau atspari mikrobinėms infekcijoms. Pravartu prisiminti paprastą dalyką – plovikliai skirti indams, o ne rankoms plauti (taigi, reikėtų užsimauti gumines pirštines).

KITI PLOVIKLIAI IR VALIKLIAI

Pagal sudėtį juos galima suskirstyti į dvi pagrindines grupes – produktai su chloru bei produktai su rūgštimis arba šarmu. Plovikliai ir valikliai su chloru gerai nuvalo atsparius (emaliuotus, keraminius) paviršius, bet netinkamai naudojant išskiria toksiškas įkvėpus chloro dujas. Grėsmė sveikatai kyla tada, kai jie naudojami mažose uždarose ir neventilimuose patalpose (voniose, tualetuose) arba bandoma juos sumaišyti su kitomis medžiagomis. Rūgštiniai ir šarminiai valikliai ►

